

หอสมุดแห่งชาติส่วนภูมิภาคและการให้บริการสารนิเทศ

กระทรวงศึกษาธิการมีภาระหน้าที่โดยตรงในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบ-
โรงเรียน และการศึกษาต่อเนื่องของประชาชนโดยการให้บริการความรู้และข่าวสาร
หลากหลายรูปแบบไปสู่ชนบท เพื่อให้ประชาชนเลือกรับได้ตามความถนัดของตน เช่น
กรมการศึกษานอกโรงเรียน ได้จัดตั้งห้องสมุดประชาชน ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน พิพิธภัณฑ
การศึกษา เพื่อเผยแพร่ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีระดับจังหวัดและหน่วยเคลื่อนที่
(กระทรวงศึกษาธิการ, 2533) ศูนย์ฝึกอบรมทางการศึกษาและพัฒนาได้ให้บริการทาง
การศึกษาโดยผ่านสื่อมวลชนและโสตทัศนวัสดุต่าง ๆ สำนักงานประถมศึกษาแห่งชาติได้จัดทำ
โครงการที่บรรจุนั่งหนังสือ เพื่อเวียนให้นักเรียนและประชาชนตามหมู่บ้านต่าง ๆ ได้อ่าน
โครงการครูเท้าเปล่าเพื่อนำความรู้และวัสดุทางการศึกษาต่าง ๆ ไปสอนตามหมู่บ้านในชนบท
(กุลทรัพย์ เกษมนักกิจ, 2534)

หน้าที่ของหอสมุดแห่งชาติส่วนภูมิภาค

กองหอสมุดแห่งชาติได้ตอบสนองนโยบายของรัฐบาลเรื่องการขยายการศึกษาไป
สู่ชนบท ในฐานะหน่วยงานที่ทำหน้าที่ส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งมีจุดมุ่งหมาย
สำคัญในการรณรงค์ให้ประชาชนทั่วไปอ่านออกเขียนได้ เห็นความสำคัญและประโยชน์ในการ
ศึกษาหาความรู้ เพื่อนำความรู้ที่แสวงหามาได้ไปพัฒนาชีวิตและความเป็นอยู่ของตน และดำรง
ชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขโดยไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่นจนเกินความจำเป็น และจุดมุ่งหมายอีกประการ
หนึ่งคือ เป็นศูนย์สารนิเทศ สำหรับข้าราชการและ ผู้บริหารระดับท้องถิ่น จะใช้เพื่อค้นคว้า
วิจัย และพัฒนาท้องถิ่น และประชาชน โดยเสนอการจัดตั้งฝ่ายหอสมุดแห่งชาติสาขา และ
โครงการจัดตั้งหอสมุดแห่งชาติทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทยเพื่อทำหน้าที่ให้บริการสารนิเทศ

แก่ประชาชนไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยมีบทบาทและหน้าที่ดังนี้

1. เป็นศูนย์กลางรวบรวมรักษาหนังสือ และเอกสารโบราณในส่วนภูมิภาค ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมไม่ให้กระจัดกระจายสูญหายหรือถูกทำลาย
2. เพื่อขยายแหล่งบริการความรู้ไปสู่นักเรียนนักศึกษา และประชาชนในส่วนภูมิภาคทุกจังหวัดให้ทั่วถึงเพื่อจะได้นำความรู้จากห้องสมุดไปใช้ในการดำรงชีวิตอยู่ด้วยความสุข เน้นการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพตามความถนัด และความสามารถของแต่ละบุคคล และทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ
3. เพื่อให้เป็นศูนย์กลางการบริการข่าวสาร และศูนย์สารนิเทศสาขามนุษยศาสตร์
4. เป็นศูนย์เทคนิคเกี่ยวกับวิชาบรรณารักษศาสตร์
5. เป็นสมาชิกข่ายงานของศูนย์ข้อมูลข่าวสารระหว่างชาติแห่งภูมิภาคเอเชีย-ตะวันออกเฉียงใต้ของหอสมุดแห่งชาติ
6. เป็นศูนย์รวบรวม วารสาร หนังสือ หนังสือพิมพ์ และสิ่งพิมพ์ที่จัดพิมพ์ในส่วนภูมิภาค เพื่อนำมาให้บริการในหอสมุดแห่งชาติส่วนภูมิภาค และทำบรรณกรรมส่งหอสมุดแห่งชาติกรุงเทพมหานคร
7. เป็นสมาชิกข่ายงานของศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนและยืมสิ่งพิมพ์ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ (คณะกรรมการอำนวยการจัดสร้างหอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก เชียงใหม่, 2532)

หอสมุดแห่งชาติส่วนภูมิภาคส่วนใหญ่สร้างขึ้นโดยความอนุเคราะห์ของผู้บริหารประเทศในระดับสูง ผู้บริหารท้องถิ่น ข้าราชการ และประชาชนที่ตระหนักถึงความสำคัญของการมีห้องสมุดเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้ค้นคว้าหาความรู้ด้วยการบริจาคติน เงิน วัสดุ ครุภัณฑ์ และสารนิเทศต่าง ๆ มอบให้หอสมุดแห่งชาติบริหารงานและให้บริการแก่ประชาชน หอสมุดแห่งชาติส่วนภูมิภาคที่สร้างในระยะแรก เป็นห้องสมุดขนาดเล็ก จุผู้ใช้บริการได้น้อย และตั้งอยู่ในบริเวณวัด เช่น หอสมุดแห่งชาติ อินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี หอสมุดแห่งชาติ ลำพูน จังหวัดลำพูน และหอสมุดแห่งชาติวัดดอนรัก จังหวัดสงขลา เป็นต้น หอสมุดแห่งชาติส่วนภูมิภาคได้ให้บริการสารนิเทศ และจัดกิจกรรมส่งเสริมการศึกษาต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนได้รับความรู้ข่าวสารและความบันเทิง เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา อาชีพ และ

ยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ซึ่งมีประชาชนมาใช้บริการของหอสมุดแห่งชาติส่วนภูมิภาคเป็นจำนวนมากทุก ๆ ปีตลอดมา

จากการที่ประชาชนตระหนักถึงประโยชน์ของการศึกษาและการแสวงหาข่าวสารใหม่ ๆ จากการมาใช้สารนิเทศในหอสมุดแห่งชาติส่วนภูมิภาค ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลในการสนับสนุนให้ประชาชนทั่วประเทศได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะการศึกษานอกระบบโรงเรียน ทำให้ผู้บริหารประเทศระดับสูง ผู้บริหารท้องถิ่นต่าง ๆ จัดหาทุนเพื่อสร้างห้องสมุดขนาดใหญ่ เพื่อรองรับการขยายตัวของผู้ใช้และจำนวนสารนิเทศที่จะต้องเพิ่มขึ้น และมอบให้หอสมุดแห่งชาติเป็นผู้บริหารงานและให้บริการแก่ประชาชน เช่น หอสมุดแห่งชาติ รัชมิ่งคลาสิกเชียงใหม่ หอสมุดแห่งชาติรัชมิ่งคลาสิกเจ็ดพันบุรี และหอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ ร.9 จังหวัดนครราชสีมา รวมทั้งหอสมุดแห่งชาติส่วนภูมิภาคที่จะสร้างขึ้นใหม่ในจังหวัดอื่น ๆ เช่น จังหวัดภูเก็ต จังหวัดนครพนม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา และจังหวัดกาญจนบุรี (อรพิน ลิ้มสกุล, สัมภาษณ์ 2 กุมภาพันธ์ 2537)

ปัจจุบันมีหอสมุดแห่งชาติส่วนภูมิภาคตั้งอยู่ในจังหวัดสำคัญ ๆ ทุกภูมิภาค ดังต่อไปนี้

หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ ร.9 นครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

ในวโรกาสอันเป็นมงคลที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงเจริญพระชนมพรรษาครบ 5 รอบ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี มีดำริจะสร้างห้องสมุดขึ้นเพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติ และเพื่อเป็นแหล่งบริการสารนิเทศแก่ประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา และใกล้เคียงจึงมอบให้กองทัพภาคที่สอง กรมศิลปากร และประชาชนทั่วไป จัดหาทุนเพื่อดำเนินการสร้างห้องสมุด และจัดตั้งมูลนิธิเปรมติณสูลานนท์และหอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ ร.9 นครราชสีมา เพื่อนำรายได้ส่วนหนึ่งมาจัดหาสารนิเทศและจัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้ห้องสมุด หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ ร.9 นครราชสีมา ทำพิธีเปิดบริการเมื่อ วันที่ 20 ธันวาคม 2530 เพื่อให้บริการสารนิเทศแก่ประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา ที่มีประชากรทั้งสิ้น 2,375,476 คน เป็นผู้มีงานทำ 1,371,608 คน

โดยมีอาชีพภาคเกษตร ร้อยละ 77.5 อาชีพช่างหรือผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิต ร้อยละ 7.0 อาชีพเกี่ยวกับการค้า ร้อยละ 5.7 ผู้ปฏิบัติงานที่ใช้วิชาชีพ ร้อยละ 2.8 และผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับด้านบริการต่าง ๆ ร้อยละ 9.7 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2536) รวมทั้งประชาชนในภูมิภาคใกล้เคียง

การจัดบริการสารสนเทศ

หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ ร.9 นครราชสีมา จัดห้องบริการสารสนเทศ ดังนี้ (ภาคผนวก ค.1)

ชั้นหนึ่ง

1. ห้องอ่านหนังสือทั่วไป ให้บริการหนังสือทุกสาขาวิชา
2. ห้องวารสารและหนังสือพิมพ์ ให้บริการหนังสือพิมพ์ และวารสารทั่ว ๆ ไป และที่ผลิตให้ในท้องถิ่น ทั้งปัจจุบัน และล่วงเวลา รวมทั้งจุลสาร และ กฤตภาค
3. ห้องกิจกรรมท้องถิ่น และกิจกรรมเด็ก สำหรับจัดนิทรรศการ และกิจกรรมย่อย ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม และประเพณีอีสาน
4. ห้องอ่านหนังสือสำหรับเด็ก ให้บริการหนังสือและอุปกรณ์ ส่งเสริมความรู้ และความสามารถของเด็ก และของเล่นสำหรับเด็ก
5. ห้องประชุมเล็ก

ชั้นสอง

1. ห้องค้นคว้า ให้บริการหนังสืออ้างอิงต่างๆ ราชกิจจานุเบกษาและรายงานประจำปีของหน่วยราชการต่าง ๆ
2. ห้องอีสานศึกษา รวบรวม วรรณกรรม ท้องถิ่น อีสาน
3. ห้องโสตทัศนอุปกรณ์ ให้บริการโสตทัศนอุปกรณ์ต่างๆ
4. ห้องประชุมใหญ่ จุคนได้ 500 คน สำหรับการประชุม อภิปราย และ จัดนิทรรศการขนาดใหญ่ (จังหวัดนครราชสีมา, 2530)

หอสมุดแห่งชาติชลบุรี จังหวัดชลบุรี

ด้วยความจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมให้ประชาชนมีการศึกษาและสามารถแสวงหาความรู้ต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ผู้บริหารของจังหวัด และการร่วมมือของกรมชนารักษ์ ได้มอบอาคารและที่ดินของราชพัสดุให้แก่ กองหอสมุดแห่งชาติ เพื่อปรับปรุงและจัดเป็นห้องสมุด และให้ชื่อว่า หอสมุดแห่งชาติชลบุรี เปิดเมื่อ วันที่ 9 ธันวาคม 2526 เพื่อให้บริการแก่ประชาชนในจังหวัดชลบุรี ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 851,181 คน เป็นผู้มีงานทำ 470,828 คน มีอาชีพทางภาคเกษตรกรรม ร้อยละ 39.4 อาชีพช่างหรือผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิต ร้อยละ 22.5 อาชีพเกี่ยวกับการค้า ร้อยละ 14.4 ผู้ปฏิบัติงานด้านบริการต่าง ๆ ร้อยละ 6.4 และผู้ปฏิบัติงานที่ใช้วิชาชีพและวิชาการ ร้อยละ 8.8 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2536)

การจัดบริการสารนิเทศ

หอสมุดแห่งชาติชลบุรีได้จัดห้องต่างๆ เพื่อให้บริการสารนิเทศ ดังนี้

(ภาคผนวก ค.2)

1. ห้องอ่านวารสารและหนังสือพิมพ์ ให้บริการวารสาร และหนังสือพิมพ์ ทั้งทั่วไปและผลิตขึ้นในห้องถิ่น ทั้งฉบับปัจจุบันและล่วงเวลา รวมทั้งจุลสาร และกฤตภาค
2. ห้องหนังสือทั่วไป ให้บริการ หนังสือทุกสาขาวิชา
3. ห้องกิจกรรม สำหรับจัดนิทรรศการชั่วคราว และกิจกรรมส่งเสริมการอ่านต่าง ๆ
4. ห้องอนุรักษ์หนังสือ ให้บริการหนังสือเด็ก และของเล่นต่าง ๆ
5. ห้องค้นคว้า ให้บริการหนังสืออ้างอิงและหนังสือเกี่ยวกับท้องถิ่น รวมทั้งโสตทัศนวัสดุต่าง ๆ (กรมศิลปากร, 2526)

หอสมุดแห่งชาตินครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช

เพื่อให้ประชาชนชาวจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดใกล้เคียง ได้มีสถานที่ศึกษาหาความรู้และความบันเทิง ตลอดจนได้รับข่าวสารต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอของหอสมุดแห่งชาติจึงได้จัดตั้งหอสมุดแห่งชาติ นครศรีธรรมราชขึ้นณวิหารสามจอม วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ต่อมาได้ย้ายที่ตั้งหอสมุดหลายครั้งจนพ.ศ. 2518 จึงได้สร้างอาคารหอสมุดแห่งชาติ นครศรีธรรมราชขึ้นใหม่และเปิดให้บริการสารนิเทศ เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2521 (ครุณี บุญภิบาล, 2529) เพื่อให้บริการแก่ประชาชนในจังหวัด ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 1,400,598 คน เป็นผู้มีงานทำ 724,777 คน ซึ่งมีอาชีพทางการเกษตร ร้อยละ 77 อาชีพช่างหรือผู้ทำงานในกระบวนการผลิต ร้อยละ 6.8 อาชีพเกี่ยวกับการค้า ร้อยละ 6.6 ผู้ปฏิบัติงานที่ใช้วิชาชีพวิชาการ ร้อยละ 15.7 ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับด้านบริการต่าง ๆ ในเขตเทศบาล ร้อยละ 8.7 และผู้ปฏิบัติงานด้านบริหารและงานจัดการและข้าราชการ ร้อยละ 3.3 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2536)

การจัดบริการสารนิเทศ

หอสมุดแห่งชาติ นครศรีธรรมราช จัดบริการสารนิเทศ ดังนี้ (ภาคผนวก ค.3)

ชั้นหนึ่ง

เป็นห้องเคี้ยวให้บริการวารสาร และหนังสือพิมพ์ โสตทัศนวัสดุ และมีมุมสำหรับแสดงนิทรรศการ และจัดกิจกรรมต่าง ๆ

ชั้นลอย

ให้บริการหนังสือทั่วไปทุกสาขาวิชา

ชั้นสอง

1. ห้องเก็บวารสารเย็บเล่ม สำหรับเก็บวารสารล่วงเวลา

2. ห้องค้นคว้าเกี่ยวกับภาคใต้ ให้บริการสารนิเทศเกี่ยวกับ
จังหวัดนครศรีธรรมราช และภาคใต้
3. ห้องหนังสือพิมพ์ เย็บเล่ม สำหรับเก็บหนังสือพิมพ์ล่วงเวลา
4. ห้องประวัติศาสตร์ เป็นห้องประชุม และจัดกิจกรรมต่าง ๆ

หอสมุดแห่งชาติประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์

ด้วยความปรารถนาที่จะให้ประชาชนได้รับความรู้และข่าวสารต่าง ๆ อย่างทั่วถึง พระครูศรีวิเทศธรรมคุณ และพระครูภักดิ์ศรีชัยคุณเจ้าอาวาสวัดกลาง อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ได้มอบอาคารหลังหนึ่งซึ่งสร้างขึ้นด้วยความศรัทธาของประชาชนให้เป็น หอสมุด กองหอสมุดแห่งชาติได้พิจารณาแล้วว่าขณะนั้น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังไม่มี หอสมุดแห่งชาติส่วนภูมิภาคและอาคารหลังนั้น ตั้งอยู่ที่ชุมชน สมควรปรับปรุงให้เป็น หอสมุดแห่งชาติได้ จึงได้ร่วมมือกับทางวัด ปรับปรุงอาคาร จัดหาสารนิเทศ และวัสดุ ครุภัณฑ์ต่าง ๆ เข้าไปจัดให้เป็นหอสมุดที่มีมาตรฐานและให้ชื่อว่า หอสมุดแห่งชาติประโคนชัย และทำพิธีเปิด เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2528 เพื่อให้บริการสารนิเทศแก่ประชาชนในจังหวัด บุรีรัมย์ ซึ่งมีประชากรทั้งหมด 1,532,934 คน เป็นผู้มีงานทำ 1,027,734 คน มีอาชีพอยู่ใน ภาคเกษตร ร้อยละ 95.2 นอกภาคเกษตร ร้อยละ 4.8 ภาครัฐบาล ร้อยละ 43.9 และภาคเอกชน ร้อยละ 56.1 (กระทรวงพาณิชย์, 253๗) รวมทั้งประชาชนในภูมิภาค ใกล้เคียง

การจัดบริการสารนิเทศ

หอสมุดแห่งชาติ ประโคนชัย จัดห้องบริการต่างๆ ไว้ดังนี้ (ภาคผนวก ค.4)

ชั้นหนังสือ

1. ห้องวารสาร ให้บริการวารสารและหนังสือพิมพ์ทั่ว ๆ ไป และที่ผลิตขึ้นใน
ท้องถิ่น ฉบับปัจจุบันและล่วงเวลา รวมทั้งจุลสารและกฤตภาค

2. ห้องอ่านหนังสือทั่วไป ให้บริการหนังสือทุกสาขาวิชา
3. ห้องอนุรักษ์หนังสือ ให้บริการหนังสือสำหรับเด็ก และของเล่นสำหรับเด็ก

ชั้นสอง

1. ห้องค้นคว้า ให้บริการหนังสืออ้างอิงต่างๆ
2. ห้องอีสาน รวบรวมหนังสือ สิ่งพิมพ์เกี่ยวกับจังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และหนังสือเกี่ยวกับประเทศไทย
3. ห้องจัดกิจกรรมต่าง ๆ สำหรับจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน การประชุมต่าง ๆ อภิปราย และนิทรรศการต่าง ๆ (กรมศิลปากร, 2528)

หอสมุดแห่งชาติรัชมิ่งคลาภิเชกจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี

เนื่องในวาระอันเป็นมงคลที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระชนมายุ 60 พรรษา และเฉลิมฉลองพระราชพิธีรัชมิ่งคลาภิเชกที่ทรงครองราชสมบัติเป็นเวลา 42 ปี ผู้บริหารท้องถิ่น ประชาชน และข้าราชการในจังหวัดจันทบุรีได้บริจาคทรัพย์สิน วัสดุครุภัณฑ์ และสารนิเทศต่าง ๆ เพื่อสร้างห้องสมุดให้บริการสารนิเทศ แก่ประชาชนจันทบุรีและจังหวัดใกล้เคียง จะได้ศึกษาหาความรู้โดยมอบให้หอสมุดแห่งชาติ จัดและบริการสารนิเทศ และให้ชื่อว่า หอสมุดแห่งชาติรัชมิ่งคลาภิเชก จันทบุรี เปิดเมื่อวันที่ 9 สิงหาคม 2533 เพื่อให้บริการแก่ประชาชนในจังหวัดจันทบุรี ซึ่งอยู่ในภาวะกำลังแรงงาน รวม 245,000 คน เป็นผู้มีอาชีพในภาคเกษตร 59,719 คน อาชีพนอกภาคเกษตร 59,719 คน ทำงานในสถานประกอบการ 19,553 คน ประชาชนที่ไม่มีงานทำ 6,125 คน และประชาชนนอกกำลังแรงงาน 210,158 คน (กระทรวงพาณิชย์, 2537)

การจัดบริการสารนิเทศ

หอสมุดแห่งชาติรัชมิ่งคลาภิเชก จันทบุรี จัดบริการสารนิเทศดังนี้

(ภาคผนวก ค.6)

ชั้นหนึ่ง

1. ห้องหนังสือทั่วไป บริการการอ่านและค้นคว้าทุกสาขาวิชา
2. ห้องประชุม 2 เป็นห้องประชุมขนาดจุ 30-40 คน ใช้สำหรับประชุม และจัดนิทรรศการย่อย และจัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้ห้องสมุด
3. ห้องอนุรักษ์หนังสือ บริการหนังสือสำหรับเด็กเล็ก เด็กในวัยเรียนจนถึงระดับมัธยมศึกษา และของเล่นสำหรับเด็ก
4. ห้องวารสาร ให้บริการหนังสือพิมพ์รายวัน หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น วารสารต่าง ๆ จุลสาร กฤตภาค และวารสารหนังสือพิมพ์ล่วงเวลา และเย็บเล่ม

ชั้นสอง

1. ห้องจินตपुरี ให้บริการหนังสืออ้างอิง เอกสารโบราณ หนังสือที่เกี่ยวกับจังหวัดจินตपुरี และภูมิภาค
2. ห้องโสตทัศนวัสดุ ให้บริการ โสตทัศนวัสดุต่าง ๆ
3. ห้องศิลปวัฒนธรรม เป็นห้องจัดแสดงนิทรรศการเกี่ยวกับของดีเมืองจินตपुरี เพชรพลอย อัญมณี วัฒนธรรมประเพณี ศิลปกรรมพื้นบ้านของ จังหวัดจินตपुरี และภูมิภาค
4. ห้องประชุม 1 เป็นห้องประชุมขนาดใหญ่จุ 300-400 คน เพื่อจัดบรรยาย ฉายภาพยนตร์ จัดนิทรรศการครั้งสำคัญ ๆ
(จังหวัดจินตपुरี, 2533)

หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษกเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

เนื่องในวโรกาสมหามงคลเฉลิมฉลองปีรัชมังคลาภิเษก พระบาทสมเด็จพระเจ้า-
อยู่หัว พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ องคมนตรีและรัฐบุรุษ กองทัพอากาศที่ 3 และหน่วยราชการ
พ่อค้า ประชาชน ของจังหวัดเชียงใหม่ และใกล้เคียงได้ร่วมกันบริจาคทรัพย์สินสิ่งของ เพื่อ
จัดสร้าง อาคาร จัดหาวัสดุอุปกรณ์และสารนิเทศประเภทต่าง ๆ และมอบให้กองหอสมุด
แห่งชาติเป็นผู้ดำเนินการจัดและเปิดให้บริการสารนิเทศแก่ประชาชน ในวันที่ 31 สิงหาคม

2532 เพื่อให้บริการแก่ประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ทั้งสิ้น 1,367,183 คน ซึ่งเป็นผู้มีงานทำ 826,580 คน มีอาชีพทางการเกษตร ร้อยละ 59.2 อาชีพช่างหรือผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิตร้อยละ 16.1 อาชีพเกี่ยวกับการค้าร้อยละ 9.6 อาชีพผู้ปฏิบัติงานที่ใช้วิชาชีพ 4.6 และผู้ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับด้านบริการต่าง ๆ เป็นต้น (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2536)

การจัดบริการสารนิเทศ

หอสมุดแห่งชาติรัชมิ่งคลาภิเชกเชียงใหม่ ได้จัดห้องต่าง ๆ สำหรับให้บริการสารนิเทศแก่ประชาชน ดังนี้ (ภาคผนวก ค.5)

อาคารส่วนที่ 1 เป็นอาคารด้านศิลปวัฒนธรรม ประกอบด้วย

1. ห้องจัดแสดงศิลปวัฒนธรรมภาคเหนือ
2. ห้องหนังสือท้องถิ่นภาคเหนือ ภาษาโบราณ และจดหมายเหตุ
3. ห้องประชุมสัมมนา และจัดนิทรรศการชั่วคราว

อาคารส่วนที่ 2 เป็นอาคารกิจกรรม ประกอบด้วย

1. ห้องอเนกประสงค์ สำหรับจัดประชุม การแสดงและการจัดฉายภาพยนตร์
2. โถงสำหรับจัดนิทรรศการต่างๆ

อาคารส่วนที่ 3 เป็นอาคารห้องสมุด ประกอบด้วย

1. ห้องอ่านหนังสือทั่วไป ให้บริการการอ่านหนังสือทุกสาขาวิชา
2. ห้องวารสารและหนังสือพิมพ์ให้บริการหนังสือพิมพ์ วารสารทั่วไป และหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ฉบับปัจจุบัน และล่วงเวลา
3. ห้องค้นคว้า ให้บริการหนังสืออ้างอิงต่าง ๆ
4. ห้องบริการโสตทัศนวัสดุต่าง ๆ

(คณะกรรมการอำนวยการจัดสร้างหอสมุดแห่งชาติ รัชมิ่งคลาภิเชกเชียงใหม่,

หอสมุดแห่งชาติลำพูน จังหวัดลำพูน

เปิดให้บริการสารนิเทศในปี พ.ศ. 2521 โดย พระสุเมธมังคลาจารย์ (พระธรรมโมลี เจ้าอาวาสวัดพระชาติหรือฤกษ์ชัยในขณะนั้น) ได้มอบศาลาด้านทิศตะวันตกของ วัดให้เป็นห้องสมุด และมอบให้กองหอสมุดแห่งชาติดำเนินการปรับปรุงอาคาร จัดหาวัสดุ ครุภัณฑ์และสารนิเทศต่าง ๆ มาจัด โดยให้ชื่อว่าหอสมุดแห่งชาติลำพูน เปิดให้บริการสารนิเทศ แก่ประชาชนในจังหวัดลำพูน ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 406,354 คน ซึ่งเป็นผู้มีงานทำ 188,935 คน มีอาชีพในภาคเกษตรกร ร้อยละ 67.70 มีอาชีพนอกภาคเกษตรกร ร้อยละ 32.22 และยังมีงานทำ 12,200 คน (กระทรวงพาณิชย์, ม.ป.ป.)

การจัดบริการสารนิเทศ

หอสมุดแห่งชาติลำพูนเป็นอาคารห้องเดี่ยวให้บริการหนังสือทุกสาขาวิชา หนังสือสำหรับเด็ก หนังสือพิมพ์ และวารสาร ทั้งทั่วไปและที่ผลิตขึ้นในท้องถิ่น วัสดุทัศนวัสดุต่าง ๆ รวมอยู่ด้วยกัน (ภาคผนวก ค.7)

หอสมุดแห่งชาติวัดคอนรัก จังหวัดสงขลา

พลเอกเปรมติณสูลานนท์ องคมนตรีและรัฐบุรุษในสมัยเมื่อดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีปรารถนากับพระภัทรธรรมธาดาเจ้าอาวาสวัดคอนรัก จังหวัดสงขลาเรื่องการสร้างอนุสรณ์สถาน เพื่อเป็นการรำลึกถึงตระกูล "ติณสูลานนท์" ท่านเจ้าอาวาสมีดำริว่า หอสมุดเป็นอุปกรณ์สำคัญในการศึกษาหาความรู้ เป็นแหล่งวิทยาการสำหรับศึกษาตลอดชีวิต เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาบุคคลและประเทศชาติ ประกอบด้วยจังหวัดสงขลาเป็นจังหวัดสำคัญทางภาคใต้ ซึ่งหอสมุดจะอ่านวสประโยชน์และส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าแก่ประชาชนในจังหวัด และภูมิภาคใกล้เคียงได้ ดังนั้นวัดคอนรักจึงบริจาคที่ดินของวัดให้สร้างห้องสมุด โดยมีพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นประธานในการจัดสร้างโดยมีประชาชน ร่วมบริจาค และมอบให้กองหอสมุดแห่งชาติจัดหาสารนิเทศต่าง ๆ มาจัดและดำเนินการให้บริการประชาชน โดยให้ชื่อว่าหอสมุดแห่งชาติวัดคอนรัก หอสมุดแห่งชาติวัดคอนรักเปิดให้บริการ

เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2525 (ครุณี บุญภิบาล, 2529) เพื่อให้บริการสารนิเทศแก่ประชาชน ในจังหวัดสงขลา ซึ่งมีทั้งสิ้น 1,094,323 คน เป็นผู้มีงานทำ 567,091 คน แบ่งเป็นผู้มีอาชีพทางการเกษตร ร้อยละ 60.9 อาชีพช่างหรือผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิต ร้อยละ 12 อาชีพเกี่ยวกับการค้าร้อยละ 10.5 ผู้ปฏิบัติงานที่ใช้วิชาชีพวิชาการ ร้อยละ 5.2 และผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับกับด้านบริการในเขตเทศบาล 10.1 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2536)

การจัดบริการสารนิเทศ

หอสมุดแห่งชาติวัดดอนรัก จัดบริการสารนิเทศ โดยแบ่งเป็นห้อง ดังนี้

(ภาคผนวก ค.8)

ชั้นหนึ่ง

1. ห้องบริการทั่วไป ให้บริการหนังสือทุกสาขาวิชา ให้บริการวารสารและหนังสือพิมพ์ฉบับปัจจุบัน โทรทัศน์ และวีดีโอเทป
2. ห้องบริการเด็กและเยาวชน ให้บริการหนังสือสำหรับเด็ก รวมทั้งของเล่นต่าง ๆ สำหรับเด็กเพื่อฝึกสมองและทักษะในการเรียนรู้

ชั้นสอง

1. ห้องหนังสืออ้างอิง ให้บริการหนังสืออ้างอิง เช่น รายงานประจำปีของกระทรวงต่าง ๆ ราชกิจจานุเบกษา แผนที่
2. ห้องเก็บราชกิจจานุเบกษา
3. ห้องเก็บวารสารและหนังสือพิมพ์ ล่วงเวลา

หอสมุดแห่งชาติอินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

ด้วยเหตุที่จังหวัดสิงห์บุรี ยังขาดสถานที่ให้ความรู้ และข่าวสารแก่บุคคลทั่วไป ท่านเจ้าคุณพระสิงหนุราชจารย์และประชาชนผู้มีจิตศรัทธาได้จัดตั้งห้องสมุดขึ้น ณ อาคารเรียนสิงหนุราชจารย์สามัคคีธรรม เมื่อวันที่ 3 เมษายน 2481 ให้ชื่อว่า หอสมุดอินทร์บุรี ต่อมามีการขยายการบริการให้กว้างขวางขึ้น จึงได้ย้ายที่ทำการหลายครั้ง และได้ขอโอนสังกัดจากกองการศึกษาผู้ใหญ่ กรมสามัญศึกษา มาสังกัดกองหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร และให้ชื่อใหม่ว่าหอสมุดแห่งชาติอินทร์บุรีต่อมาเมื่อพ.ศ.2529หอสมุดแห่งชาติ อินทร์บุรี ได้รับอาคารเรียนหลังเก่าของโรงเรียนอินทร์บุรีจากกรมสามัญศึกษา จึงได้จัดการซ่อมแซมปรับปรุงอาคารโดยใช้งบประมาณของกองหอสมุดแห่งชาติ และเงินบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธาและได้เปิดบริการในวันที่ 26 มีนาคม 2534 เพื่อให้บริการสารนิเทศแก่ประชาชนในจังหวัดสิงห์บุรี ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 230,251 คน เป็นผู้มีงานทำ 132,218 คน เป็นผู้ประกอบอาชีพในทางการเกษตร ร้อยละ 65.9 อาชีพช่างหรือผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิต ร้อยละ 12.3 อาชีพเกี่ยวกับการค้า ร้อยละ 10 ผู้ปฏิบัติหน้าที่ใช้วิชาชีพวิชาการ และผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง ร้อยละ 5.1 นอกจากนั้นก็เป็นผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับด้านบริการต่าง ๆ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2536)

การจัดบริการสารนิเทศ

หอสมุดแห่งชาติอินทร์บุรีจัดห้องบริการสารนิเทศ ดังนี้ (ภาคผนวก ค.9)

1. ห้องอนุรักษ์หนังสือ ให้บริการหนังสือสำหรับเด็ก การค้น หนังสือส่งเสริม การอ่าน และของเล่นสำหรับเด็ก
2. ห้องหนังสือทั่วไป ให้บริการหนังสือทุกสาขาวิชา
3. ห้องกิจกรรมสำหรับจัดกิจกรรม ฉายภาพยนตร์ วีดีโอเทป เล่านิทาน แสดงหุ่น เป็นต้น
4. ห้องวารสารและหนังสือพิมพ์ ให้บริการวารสารและหนังสือพิมพ์ทั้งทั่วไป และวารสารหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ฉบับปัจจุบัน และล่วงเวลา รวมทั้งจุลสารและกฤตภาค

5. หวังกันว่า ให้บริการหนังสืออ้างอิง หนังสือหายาก หนังสือที่ผลิตขึ้นในท้องถิ่น ราชกิจจานุเบกษา แผนที่ ฯลฯ (กองหอสมุดแห่งชาติ, ม.ป.ป.)

นอกจากนี้ยังมีข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน และการให้บริการสารนิเทศของหอสมุดแห่งชาติส่วนภูมิภาค ที่สามารถสรุปได้ในรูปของตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ข้อมูลของหอสมุดแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2535

ลำดับ	ชื่อหอสมุดแห่งชาติส่วนภูมิภาค	เริ่มเปิดบริการ	สถานที่ตั้ง	พื้นที่	วัน, เวลา	อัตราค่าสิ่ง	
						เปิดบริการ	ข้าราชการ
1.	หอสมุดแห่งชาติลำพูน จังหวัดลำพูน	6 มีนาคม 2521	ถนนอินทรวงศ์ต.เวียงของ อ.เมือง จ.ลำพูน 51000	160	จันทร์-ศุกร์ 8.30-16.30	1	2
2.	หอสมุดแห่งชาตินครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช	15 พฤษภาคม 2521	ถนนราชดำเนิน ศาลามณี อ.เมือง จ.สงขลา 890000	1048	พุธ-อาทิตย์ 8.30-16.30	3	5
3.	หอสมุดแห่งชาติวัดคอนรัก จังหวัดสงขลา	25 กันยายน 2525	ถนนไทรบุรี ต.บ่อยาง อ.เมือง จ.สงขลา 90000	192	พุธ-อาทิตย์ 8.30-16.30	1	4
4.	หอสมุดแห่งชาติประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์	3 มิถุนายน 2528	ถนนโชคชัย-เดชอุดม ต.ประโคนชัย อ.ประโคนชัย จ.บุรีรัมย์ 31140	760	อังคาร-เสาร์ 9.00-17.00	2	5
5.	หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ ร.9 นครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา	26 ธันวาคม 2530	ถนนราชดำเนิน อ.ในเมือง อ.เมือง จ.นครราชสีมา 30000	3200	อังคาร-อาทิตย์ 9.00-17.00	14	11
6.	หอสมุดแห่งชาติวิษัณงคคณาภิเษกเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่	31 ธันวาคม 2532	ถนนอนุเรืองฤทธิ์ ต.สวนดอก อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50000	3300	อังคาร-เสาร์	13	12
7.	หอสมุดแห่งชาติวิษัณงคคณาภิเษกจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี	9 สิงหาคม 2533	ถนนเทศบาล 3 ต.วัดใหม่ อ.เมือง จ.จันทบุรี 220000	2250	อังคาร-เสาร์ 9.00-17.00	13	10
8.	หอสมุดแห่งชาติอินทร์บุรี จังหวัดอินทร์บุรี	26 มีนาคม 2534	ต.อินทร์บุรี อ.อินทร์บุรี จ.สิงห์บุรี 16110	910	อังคาร-เสาร์ 8.30-16.30	2	4
9.	หอสมุดแห่งชาติชลบุรี จังหวัดชลบุรี	9 ธันวาคม 2536	ถนนวิโรจปราการ ต.บางปลาสร้อย อ.เมือง จ.ชลบุรี 20000	800	อังคาร-เสาร์ 9.00-17.00	2	5

จากตารางที่ 1 ปรากฏว่าในปัจจุบันมีหอสมุดแห่งชาติส่วนภูมิภาคที่เปิดบริการสารนิเทศเพื่อสนองนโยบายส่งเสริมการศึกษาจากระบบโรงเรียนแก่ประชาชน ในระหว่าง พ.ศ. 2520-2529 คือ หอสมุดแห่งชาติลำพูน หอสมุดแห่งชาตินครศรีธรรมราช หอสมุดแห่งชาติวัดคอนรัก และหอสมุดแห่งชาติประโคนชัย ในระหว่าง พ.ศ. 2530-2536 มีหอสมุดแห่งชาติส่วนภูมิภาคที่เปิดให้บริการเพิ่มขึ้น คือ หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ ร.9 นครราชสีมา หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษกเชียงใหม่ หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษกจันทบุรี หอสมุดแห่งชาติอินทร์บุรี และหอสมุดแห่งชาติชลบุรี ข้อมูลนี้แสดงถึงการตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ของการมีห้องสมุดเพื่อเป็นศูนย์กลางสารนิเทศสำหรับประชาชนในส่วนภูมิภาค

หอสมุดแห่งชาติส่วนภูมิภาคทั้ง 9 แห่งนี้ มีนโยบายในการให้บริการสารนิเทศแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง โดยการเปิดให้บริการในวันเวลาต่าง ๆ ดังนี้

หอสมุดแห่งชาติลำพูน เปิดวันจันทร์-ศุกร์ ตามระเบียบราชการ

นอกจากนี้หอสมุดแห่งชาติส่วนภูมิภาคแห่งอื่น ๆ มีการสับเปลี่ยนวันเปิดให้บริการสารนิเทศดังนี้

เปิดบริการวันอังคาร-เสาร์ ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติประโคนชัย หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษกเชียงใหม่ หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษกจันทบุรี หอสมุดแห่งชาติอินทร์บุรี และหอสมุดแห่งชาติชลบุรี

เปิดบริการวันพุธ-อาทิตย์ คือ หอสมุดแห่งชาตินครศรีธรรมราช และหอสมุดแห่งชาติวัดคอนรัก

เปิดบริการวันอังคาร-อาทิตย์ คือ หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ ร.9 นครราชสีมา

ในการสับเปลี่ยนวันเปิด-ปิดบริการสารนิเทศของหอสมุดแห่งชาติส่วนภูมิภาคนี้ จำเป็นจะต้องมีบุคลากรทั้งข้าราชการ และลูกจ้างอย่างเพียงพอที่จะเฉลี่ยเพื่อให้บริการ และดูแลความเรียบร้อยของหอสมุดอย่างทั่วถึง ฉะนั้น หอสมุดแห่งชาติส่วนภูมิภาคบางแห่งจึงมีความจำกัดในการเปิดบริการดังกล่าว

ในกรณีของขนาดและอัตรากำลังของหอสมุดแห่งชาติส่วนภูมินั้น จะเห็นได้ว่าหอสมุดแห่งชาติส่วนภูมิภาคที่มีขนาดเล็กนั้นมีอัตรากำลังน้อย เช่น มีข้าราชการ 1 อัตราลูกจ้าง 2-4 อัตรากำลัง ซึ่งไม่เพียงพอที่จะให้บริการและดูแลความเรียบร้อยของสารนิเทศ วัสดุ ครุภัณฑ์ที่เพิ่มขึ้นได้อย่างทั่วถึง และเป็นอุปสรรคในวันเวลาให้บริการสารนิเทศ

ตารางที่ 2 ข้อมูลการให้บริการสารนิเทศ ปีงบประมาณ 2535

ชื่อหอสมุดแห่งชาติส่วนภูมิภาค	สารนิเทศที่ให้บริการ				ผู้เข้าใช้ สารนิเทศ
	หนังสือ (เล่ม)	วารสาร หนังสือพิมพ์	โสตทัศนวัสดุ และอุปกรณ์	อื่นๆ	
1. หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ ร.9 นครราชสีมา	24,964	10,000	โทรทัศน์ แถบบันทึกภาพ แถบบันทึกเสียง ภาพนิ่ง แผ่นภาพ ลูกโลก ของตัวอย่าง	จุลสาร กฤตภาค เอกสารโบราณ	178,735
2. หอสมุดแห่งชาติชลบุรี	24,472	4,000	โทรทัศน์ แถบบันทึกภาพ แถบบันทึกเสียง แผ่นภาพ แผนที่ ลูกโลก ของตัวอย่าง	จุลสาร กฤตภาค	30,560

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ชื่อหอสมุดแห่งชาติส่วนภูมิภาค	สารนิเทศที่ให้บริการ				ผู้เข้าใช้ สารนิเทศ
	หนังสือ (เล่ม)	วารสาร หนังสือพิมพ์	โสตทัศนวัสดุ และอุปกรณ์	อื่นๆ	
3. หอสมุดแห่งชาตินครศรีธรรมราช	30,894	40,000	โทรทัศน์ แถบบันทึกภาพ แถบบันทึกเสียง แผ่นภาพ แผนที่ ลูกโลก ของตัวอย่าง	จุลสาร กฤตภาค	69,986
4. หอสมุดแห่งชาติประโคนชัย	25,727	16,273	โทรทัศน์ แถบบันทึกภาพ แผ่นภาพ แผนที่ ลูกโลก ของตัวอย่าง	จุลสาร กฤตภาค	39,639
5. หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก- จันทบุรี	31,589	20,000	โทรทัศน์ แถบบันทึกภาพ แถบบันทึกเสียง	จุลสาร กฤตภาค	86,938

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ชื่อหอสมุดแห่งชาติส่วนภูมิภาค	สารนิเทศที่ให้บริการ				ผู้เข้าใช้ สารนิเทศ
	หนังสือ (เล่ม)	วารสาร หนังสือพิมพ์	โสตทัศนวัสดุ และอุปกรณ์	อื่นๆ	
6. หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก- เชียงใหม่	40,152	8,059	แผ่นภาพ แผนที่ ลูกโลก ของตัวอย่าง โทรทัศน์ แถบบันทึกภาพ แถบบันทึกเสียง แผ่นเสียง แผ่นภาพ แผนที่ ลูกโลก ของตัวอย่าง ศิลปวัตถุ	จุลสาร กฤตภาค เอกสารโบราณ	73,044
7. หอสมุดแห่งชาติลำพูน	22,443	13,958	โทรทัศน์ แถบบันทึกภาพ แผ่นภาพ	จุลสาร กฤตภาค	12,500

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ชื่อหอสมุดแห่งชาติส่วนภูมิภาค	สารนิเทศที่ให้บริการ				ผู้เข้าใช้ สารนิเทศ
	หนังสือ (เล่ม)	วารสาร หนังสือพิมพ์	โสตทัศนวัสดุ และอุปกรณ์	อื่นๆ	
8. หอสมุดแห่งชาติที่วัดคอนรัก	19,352	3,000	แผนที่ ลูกโลก ของตัวอย่าง โทรทัศน์ แถบบันทึกภาพ แถบบันทึกเสียง แผ่นภาพ แผนที่ ลูกโลก ของตัวอย่าง	จุลสาร กฤตภาค	21,446
9. หอสมุดแห่งชาติอินทร์บุรี	32,197	5,000	โทรทัศน์ แถบบันทึกภาพ แผ่นภาพ แผนที่ ลูกโลก ของตัวอย่าง	จุลสาร กฤตภาค	46,144

สารนิเทศที่กองหอสมุดแห่งชาติจัดทำมาเพื่อให้บริการแก่ผู้ใช้สารนิเทศในหอสมุด-
แห่งชาติส่วนภูมิภาค โดยคำนึงถึงหลักดังนี้

1. การดำรงชีวิตอยู่ในสังคมของชนในชาติอย่างมีปกติสุข หอสมุดแห่งชาติจัดทำ
สารนิเทศที่จำเป็นสำหรับการศึกษาในระบบโรงเรียน อันเป็นความรู้พื้นฐานสำหรับชาว
ชนบท (Combs, 1974) และเป็นประโยชน์สำหรับการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมปัจจุบันอย่างมี
ความสุขและมีความเจริญก้าวหน้าในอาชีพการงาน อันได้แก่สารนิเทศเกี่ยวกับ

- 1.1 อารยธรรมของประเทศ และประเทศเพื่อนบ้าน
- 1.2 การเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย กฎหมาย เศรษฐกิจ
 ฯลฯ
- 1.3 การส่งเสริมการประกอบอาชีพ และการนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่
 มาส่งเสริมอาชีพให้ก้าวหน้า
- 1.4 การพัฒนาสังคมและการแก้ไขปัญหาสังคม
- 1.5 สุขภาพอนามัย การป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ การเลี้ยงดูบุตรหลาน
- 1.6 การตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อม และการรักษาสิ่งแวดล้อมของ
 ประเทศ และของโลกเอาไว้ให้คงอยู่

2. ความเสมอภาคและความเหมาะสม ในการใช้สารนิเทศของผู้ใช้ตามนโยบาย
สารนิเทศ ผู้ใช้สารนิเทศทุกภูมิภาคและทุกกลุ่มควรจะได้ใช้สารนิเทศโดยเท่าเทียมกันและ
เหมาะสมกับตน นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงทิศทางของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และ
นโยบายทางการเมืองการปกครองของประเทศอีกด้วย (เวสลีย์-ทานาสโกวิก, 2534)

จากตารางที่ 2 จะพบว่า สารนิเทศที่ให้บริการในหอสมุดแห่งชาติส่วนภูมิภาค
แต่ละแห่งมีความแตกต่างกันบ้าง ทั้งจำนวนหนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ และชนิดของ
โสตทัศนวัสดุ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพการจัดตั้งขนาดของหอสมุด การให้บริการและเงินทุนอุดหนุน
ของหอสมุดแห่งชาติส่วนภูมิภาคแต่ละแห่ง (อรพิน ลิ้มสกุล, สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2538)

หอสมุดแห่งชาติจัดหมวดหมู่สารนิเทศด้วยระบบทศนิยมควิลี (Wilawan, and
Lekha, 1991) และจัดทำบัตรรายการครบชุดเขียนสันหนังสือส่งพร้อมสารนิเทศประเภท
ต่าง ๆ ไปให้บริการ ๘ หอสมุดแห่งชาติส่วนภูมิภาคแต่ละแห่ง ส่วนสารนิเทศที่หอสมุดแห่งชาติ

ส่วนภูมิภาคจัดหามาเอง บรรณารักษ์ และเจ้าหน้าที่ของแต่ละแห่งจะดำเนินการตามขั้นตอนทางบรรณารักษศาสตร์เอง

จากการที่ห้องสมุดแห่งชาติให้บริการสารนิเทศแก่บุคคลทุกระดับ (ภาคผนวก ง. และ จ.) ซึ่งมีความแตกต่างกันทั้งอาชีพอายุ และระดับการศึกษา จึงมีจุดประสงค์ในการใช้สารนิเทศต่างกัน ใช้สารนิเทศที่มีเนื้อหาต่างกันและระดับความยากของเนื้อหาสารนิเทศต่างกัน และอาจจะพอใจที่จะใช้สารนิเทศประเภทต่าง ๆ หลากหลายตามความนิยมของตนเอง เป็นการยากที่ห้องสมุดแห่งชาติจะจัดสารนิเทศมาให้ครบและเหมาะสมกับทุกคนได้ (ปีทมากรณ์ ชรรมทัต, สัมภาษณ์, 12 มีนาคม 2536) และเป็นการไม่ถูกต้อง ที่บรรณารักษ์จะลงความเห็นเองว่า สารนิเทศที่มีอยู่ในห้องสมุด นั้นมีครบ และเหมาะสมกับผู้ใช้ทุก ๆ คน และผู้ใช้พอใจและได้รับความสำเร็จในการใช้สารนิเทศทั้งหมด (Christeansen, Davis and Reed-Scott, 1983) ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาพฤติกรรม การใช้สารนิเทศและปัญหาในการใช้สารนิเทศในห้องสมุดนั้น ๆ ซึ่งการศึกษาผู้ใช้นั้นเป็นสิ่งสำคัญในการปฏิบัติงานของบรรณารักษ์ เพื่อให้ได้มาตรฐานในการจัดสรรสารนิเทศให้เหมาะสมกับผู้ใช้งานที่สุด (Exon, 1978 and Vorlejs, 1987) การประเมินผลการใช้สารนิเทศจะทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับ

1. ผู้ที่มาใช้สารนิเทศ ส่วนใหญ่มีอาชีพหรือสถานภาพอย่างไร
2. ขอบเขตของสาขาวิชา และประเภทของสารนิเทศที่ผู้ใช้ต้องการ
3. ระดับความยากง่ายของสารนิเทศที่ผู้ใช้ต้องการ
4. ระยะเวลาในการใช้สารนิเทศ
5. ประโยชน์ที่ผู้ใช้ได้รับจากการใช้สารนิเทศของห้องสมุด
(ประภาวดี สืบสนธ์, 2529)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่ได้ศึกษารวบรวมมานี้ ประกอบด้วยงานวิจัยและวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับประโยชน์ของสารนิเทศ และการให้บริการสารนิเทศของห้องสมุดชุมชนและห้องสมุดประชาชน รวมทั้งการใช้ และปัญหาในการใช้สารนิเทศที่ทำการศึกษาในประเทศไทย และต่างประเทศ

ในระยะประมาณ 10 กว่าปีที่เป็นประโยชน์และสนับสนุนงานวิจัยที่กำลังดำเนินการอยู่
ดังต่อไปนี้

ประโยชน์ของสารนิเทศและการให้บริการสารนิเทศของห้องสมุดชุมชน

ภาษาไทย

ฉัตรกุล ชื่นสุวรรณ (2529) ศึกษาประสิทธิผลของการใช้หนังสือพิมพ์ เป็นตัวการ
ให้เกิดการเรียนรู้ทางการเมืองเรื่องเทศบาล โดยศึกษาจากกลุ่มคนซึ่งเป็นสมาชิกหนังสือพิมพ์
ไทยนิวส์ในเทศบาลเมืองเชียงใหม่จำนวน 211 คน พบว่า หนังสือพิมพ์มีบทบาทสูงในการให้
ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองแก่ประชาชนเพศ อายุ การศึกษาและอาชีพ มีความสัมพันธ์
กับความเข้าใจเรื่องเทศบาล ประชาชนที่รับข่าวสารจากหนังสือพิมพ์จะมีความรู้สูงกว่าจากสื่อ
หรือบุคคลอื่น ๆ และการรับข่าวสารจากบทความเรื่องเทศบาลที่เรารู้จัก มีความสัมพันธ์กับระดับ
ความรู้ความเข้าใจเรื่องเทศบาล

นิคม เศษกิจวงษ์ (2529) ได้ศึกษาประโยชน์ของห้องสมุดประชาชนต่อการพัฒนา
ชนบท ได้พบว่าประชาชนได้รับประโยชน์เกี่ยวกับสุขภาพอนามัยมากที่สุด รองลงมาได้แก่
การปรับปรุงอาชีพ ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการตลาด ความรู้เรื่องการเมืองการปกครอง
การช่างฝีมือและการประดิษฐ์ต่าง ๆ สำหรับประชาชนทั่วไปและแม่บ้าน แต่ที่เป็นประโยชน์
น้อยที่สุด คือ ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย การมีห้องสมุดชุมชนทำให้ประชาชนสนใจใฝ่หาความรู้
มากขึ้น และต้องการมีบทบาทในการเสนอชื่อหนังสือและวารสาร และต้องการให้มีบริการ
จัดหนังสือออกไปให้บริการตามหมู่บ้าน

ธีรวัฒน์ คำนวมทิพย์ (2535) และประวิทย์ มาศรังสรรค์ (2529) สร้างและ
ทดลองใช้หนังสือประกอบภาพการ์ตูน เรื่องเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากร
ธรรมชาติสำหรับประกอบการเรียน วิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตสำหรับเด็กนักเรียน
ประถมศึกษาปีที่ 6 และประถมศึกษาตอนปลายบริเวณชุมชนชายฝั่งทะเลโดยมีวัตถุประสงค์
เพื่อถ่ายทอดความรู้ และทัศนคติที่ดีและถูกต้องในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ผลของการศึกษา

ปรากฏว่านักเรียนที่ใช้หนังสือประกอบภาพการ์ตูนสนใจได้รับความรู้มีความเข้าใจ และมีทัศนคติที่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างรวดเร็ว

จุมพจน์ วนิชกุล (2536) ได้ศึกษาการใช้ข้อมูลในระบบสารสนเทศทางวิชาการ-แห่งชาติ ของหน่วยราชการในจังหวัดกาญจนบุรี โดยการส่งแบบสอบถามไปยังคณะกรรมการศูนย์ประสานงานสารสนเทศ และหน่วยราชการในจังหวัดกาญจนบุรี พบว่าหน่วยราชการต่าง ๆ ในจังหวัดกาญจนบุรี มีความต้องการข้อมูลจากคณะกรรมการศูนย์ประสานงานสารสนเทศสาขาต่าง ๆ เพื่อนำไปพัฒนาท้องถิ่น และปัญหาของคณะกรรมการศูนย์ประสานงานสารสนเทศ ไม่สามารถเผยแพร่สารสนเทศได้อย่างเต็มที่เพราะเนื่องจากขาดงบประมาณในการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ และการผลิตสารสนเทศ

ภาษาต่างประเทศ

Allen and Wilkinson (1990) ทำการวิจัยเกี่ยวกับทัศนคติของประชาชนในการจัดให้มีบริการพิเศษแก่ผู้สูงอายุในท้องสมุดประชาชนในรัฐออนตาริโอประเทศแคนาดา โดยการส่งแบบสอบถามไปยังท้องสมุดประชาชนสองขนาด คือ ท้องสมุดประชาชนขนาดใหญ่ในเมืองและท้องสมุดประชาชนในเมืองเล็กๆ ส่งแบบสอบถาม 500 ชุด ได้คืนมาร้อยละ 65 ผลของการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยร้อยละ 54.2 และเห็นด้วยอย่างมากร้อยละ 25.9 ที่จะให้ท้องสมุด จัดหาหนังสือที่พิมพ์ด้วยอักษรตัวโต เพื่อให้บริการแก่ผู้สูงอายุ และหนังสือที่พิมพ์ด้วยอักษรตัวโตก็เป็นที่พอใจของประชาชนทั่วไป นอกจากนี้มีผู้พอใจร้อยละ 91 ที่จะให้ท้องสมุดจัดหาโสตทัศนวัสดุ และกิจกรรมอื่น ๆ เช่น จัดฉายภาพยนตร์ หรือการอภิปรายเพื่อผู้สูงอายุ ซึ่งประชาชนทั่ว ๆ ไป ก็สามารถร่วมกิจกรรมและใช้บริการได้ด้วย

Chelelo (1978) ศึกษาถึงบทบาทของหอสมุดแห่งชาติทานซาเนีย ในการให้บริการจัดหาหนังสือวารสารและหนังสือพิมพ์ รวมทั้งสิ่งพิมพ์ชนิดอื่น ๆ มาให้ประชาชนได้ศึกษาหาความรู้ และจัดเตรียมข่าวสารที่จำเป็นสำหรับประชาชน เพื่อให้ประชาชนเป็นผู้มีความรอบรู้มีการศึกษาดี เพื่อมีส่วนร่วมในการบริหารประเทศ และประกอบอาชีพ

Hansen (1991) ได้ทำการวิจัย ในนามของศูนย์วิจัย และพัฒนาการศึกษาผู้ใหญ่ ให้กับหอสมุดแห่งชาติเดนมาร์ก เพื่อพัฒนาและปรับปรุง การบริการสารนิเทศเพื่อการศึกษาผู้ใหญ่ ทั้งนี้เพราะปัจจุบันประชาชนชาวเดนมาร์ก 1 ใน 5 นิยมเข้าเรียนในโรงเรียนผู้ใหญ่ตอนเย็น โดยส่งแบบสอบถามไปยังนักศึกษาผู้ใหญ่เหล่านี้ เพื่อให้ทราบถึงภูมิหลังและทัศนคติที่มีต่อห้องสมุดประชาชนที่พวกเขาใช้บริการ

งานวิจัยเกี่ยวกับการใช้และปัญหาในการใช้สารนิเทศ

ภาษาไทย

ลัดดา รุ่งวิสัย (2526) ได้ศึกษาผู้ใช้และผู้ไม่ใช้ห้องสมุดประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ โดยศึกษากับประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ แบ่งเป็นสองกลุ่ม คือ กลุ่มผู้ใช้และผู้ไม่ใช้ห้องสมุด ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้และผู้ไม่ใช้มีความเห็นแตกต่างกันตามระดับอายุ ระดับการศึกษาและอาชีพ ผู้มาใช้ส่วนใหญ่มาใช้ห้องสมุดมากกว่า 1 ครั้งต่อ 1 สัปดาห์ มีการใช้สารนิเทศตามลำดับดังนี้ นวนิยาย หนังสือพิมพ์และวารสารวิชาการ นิตยสารสารคดี หนังสือปกอ่อน และหนังสือภาษาต่างประเทศ ผู้ใช้ห้องสมุดมีความพึงพอใจ ในความพึงพอใจของหนังสือและวารสารหนังสือพิมพ์ ทั้งภาษาไทย และต่างประเทศและไม่มี ความพึงพอใจในบริการ นวนิยาย วัสดุทัศนูปกรณ์ และบริการสำหรับเด็ก ส่วนผู้ไม่ใช้ห้องสมุดมีเหตุผลคือ ห้องสมุดอยู่ไกล การเดินทางไม่สะดวกไม่สนใจจะไปใช้ห้องสมุดและคิดว่าหนังสือในห้องสมุดไม่เหมาะสมกับตน

จินตนา เจียมพิทักษ์วงศ์ (2527) ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ของลักษณะเฉพาะบุคคล คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ของผู้ใช้ ห้องสมุดประชาชนในกรุงเทพมหานคร กับวัตถุประสงค์และพฤติกรรมการอ่าน โดยศึกษากับผู้ใช้ห้องสมุด 330 คน ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนนักศึกษา มาอ่านหนังสือ เพื่อให้มีความรู้กว้างขวาง และประกอบการเรียนการศึกษา การเลือกหนังสือส่วนมาก จะเลือกหนังสือที่เนื้อเรื่องเป็นที่ต้องการ และสนใจ คำราวีวิชาการมากกว่าบันเทิง ส่วนผู้อ่านที่มีอายุ 24 ปี ขึ้นไป และมีการศึกษาในระดับต่าง ๆ กัน และเป็นผู้มีอาชีพจะอ่านหนังสือ เพื่อให้มีความรู้กว้างขวาง

เพศ และระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับหนังสือที่ชอบอ่าน อายุและอาชีพไม่มีความสัมพันธ์กับหนังสือที่ชอบอ่าน

สุมน ชูประสิทธิ์ (2527) ศึกษาการเปรียบเทียบการรับข่าวสาร และความรู้อของผู้ใช้ และผู้ไม่ใช้ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน โดยศึกษากับประชาชนที่หมู่บ้านถ้ำคะนอง จังหวัดนิจิตร ที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป จบการศึกษาประถม 4 และไม่เคยย้ายถิ่น แบ่งเป็นสองกลุ่มคือ กลุ่มที่มาใช้ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน สัปดาห์ละ 1 ครั้ง 95 คน และไม่เคยมาใช้ 71 คน โดยการส่งแบบสอบถาม ผลการวิจัยปรากฏว่า ผู้มาใช้ส่วนมากเพราะมีเวลาว่างร้อยละ 78.94 เพราะชอบอ่านหนังสือร้อยละ 75.79 และต้องการอ่านหนังสือร้อยละ 60 ผู้ใช้ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านที่อ่านข่าวจากสารการศึกษานอกโรงเรียน ส่วนมากจะสนใจข่าวเกี่ยวกับอาชีพการงานเพื่อนำไปประกอบอาชีพ และสนใจเกี่ยวกับชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และวัฒนธรรม และอ่านข่าวเกษตรกรรม เพราะสนใจปัญหาทางการเกษตรกร ผู้ที่ไม่มาใช้ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ส่วนมากจะเป็นหญิงอายุ 30-39 ปีขึ้นไป อ้างว่ามีภาระมากและมีปัญหาทางสายตา แต่ก็ทราบข่าวต่าง ๆ จากผู้ใหญ่บ้านและอื่น ๆ ผลของการเปรียบเทียบการรับข่าวสาร ปรากฏว่า ผู้มาใช้ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน จะได้รับข่าวสาร และมีความรู้เกี่ยวกับ อนามัย และการพยาบาลเบื้องต้น การประกอบอาชีพ หน้าที่ต่อชุมชนและการวางแผนครอบครัวมากกว่าผู้ที่ไม่ใช้

รุ่งฤดี สุนันทร (2528) ศึกษาลักษณะการใช้ห้องสมุด และความพึงพอใจในวิสัยการอ่านของผู้ใช้ห้องสมุดประชาชนส่วนลุ่มพินี้ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ที่มาใช้ห้องสมุดส่วนลุ่มพินี้ ส่วนใหญ่เป็นนิสิตนักศึกษา สาเหตุที่มาใช้ คือ ต้องการใช้นั่งหนังสือและสิ่งพิมพ์ของห้องสมุดเพื่อหาความรู้เพิ่มเติม วิสัยการอ่านที่ใช้คือสารคดี ใช้วิสัยการอ่านภาษาไทย และวารสารหนังสือพิมพ์ในระดับปานกลาง ใช้นั่งหนังสืออ้างอิง และหนังสือภาษาอังกฤษในระดับน้อย และมีความพึงพอใจในวิสัยการอ่านปานกลาง

ศศิวิมล ชัยวีระไทย (2528) ศึกษาสภาพการใช้บริการห้องสมุดของนักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับ 4 จากห้องสมุดโรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี และห้องสมุดประชาชนจังหวัดพิษณุโลก พบว่านักศึกษาต้องการบริการแนะนำการใช้ห้องสมุด บริการตอบคำถาม

และช่วยค้นคว้า และรวบรวมบรรณานุกรมจากห้องสมุดประชาชน มีความต้องการหนังสือ และสิ่งพิมพ์เกี่ยวกับการศึกษา และความรู้รอบตัว ประเภทของสารนิเทศที่ต้องการมาก คือ หนังสือพิมพ์ปัญหาที่ประสบคือ หนังสือที่ห้องสมุดมีไม่ตรงกับความต้องการ หนังสือบนชั้น- สืบค้นหาไม่พบ และหนังสือชำรุด

บุญเรือน แสงทอง (2529) ศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจและความต้องการรูปแบบของการบริการสารนิเทศของห้องสมุดประชาชนอำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง พบว่า ประชาชนพอใจกับการเผยแพร่สารนิเทศในรูปของกระดานข่าว เอกสารแผ่นปลิว หอกระจายข่าว ทีวีหนังสือเคลื่อนที่ การฉายภาพยนตร์ และทิวทัศน์ เด็กอายุ 13-25 ชอบกระดานข่าว และแผ่นปลิว บุคคลอายุ 26-40 ปีขึ้นไป จะชอบทิวทัศน์ที่สุด ประชาชนชายชอบการฉายภาพยนตร์ และทิวทัศน์ และทุกคนมีความคาดหวังจะให้มีการเผยแพร่สารนิเทศในรูปของหอกระจายข่าวต่อไป

วารีย์ ท่าม่วง (2533) ศึกษาความสนใจในการเลือกหนังสืออ่านของผู้ใช้บริการห้องสมุดประชาชนในจังหวัดจันทบุรี ที่มีต่อหนังสือวิชาการสารคดีและบันเทิงคดี เปรียบเทียบความสนใจในการเลือกหนังสืออ่านของผู้ใช้ห้องสมุดตามสถานภาพ เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ประการสุดท้าย คือ ศึกษาความสัมพันธ์ของความสนใจในการเลือกหนังสืออ่านทั้ง 3 ประเภทของผู้ใช้ห้องสมุด ผลการวิจัยพบว่า ผู้ที่ใช้บริการห้องสมุดมีจำนวนเพศหญิงและชายใกล้เคียงกัน อายุโดยเฉลี่ย 24 ปี เกือบครึ่งหนึ่งสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและมีอาชีพแล้ว สนใจอ่านสารคดีจากหนังสือพิมพ์ บันเทิงคดี จากเรื่องสั้น และวิชาการที่เลือกอ่านมากที่สุดคือ ปรัชญา อายุกับความสนใจในการเลือกงานสารคดี และบันเทิงคดีมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่ง ระดับการศึกษากับความสนใจในการเลือกหนังสือสารคดีและบันเทิงคดีก็แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนอาชีพกับความสนใจในการเลือกหนังสืออ่านประเภทวิชาการ และสารคดีมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่ง

ภาษาอังกฤษ

Harbo, Kuhl, and Munk (1979) ศึกษาเกี่ยวกับห้องสมุดประชาชนในประเทศเดนมาร์ก และสาเหตุของการใช้และไม่ใช้ห้องสมุดโดยการแบ่งการสำรวจออกเป็น 2 ภาค ภาคแรกสำรวจการใช้ห้องสมุดทั่ว ๆ ไป ภาคสองสัมภาษณ์ผู้ใช้และผู้ไม่ใช้ห้องสมุด ผลของการสำรวจพบว่าห้องสมุดเป็นที่รู้จักของประชาชนทั่วไป และตั้งอยู่ในทำเลอันเหมาะสม ฉะนั้นสาเหตุแห่งการไม่ไปใช้จึงไม่ใช่ความไม่พึงพอใจในสถานที่ และการบริการ และระยะทาง แต่เป็นระดับการศึกษาหรือฐานะทางสังคมของผู้ใช้เป็นส่วนใหญ่ การสำรวจพบว่าเด็กนักเรียนไปใช้ห้องสมุดเป็นประจำและผู้ใช้จะได้รับความสำเร็จในการใช้ห้องสมุด ผู้ที่ไม่มาใช้ห้องสมุด คือ ผู้มีการศึกษาอยู่ในระดับต่ำ ผู้สูงอายุ ผู้มีรายได้น้อยและผู้อยู่ในชนบท ซึ่งผู้สำรวจมีข้อเสนอให้ห้องสมุดประชาชนมีนโยบายเพื่อจูงใจให้ผู้ไม่ไปใช้ห้องสมุดเหล่านี้ มีความสนใจไปใช้ห้องสมุดมากขึ้น

Stevens (1986) ได้ศึกษาการใช้ห้องสมุดประชาชนที่เมืองสวินดอน (Swindon) ประเทศอังกฤษโดยการสัมภาษณ์ผู้เป็นสมาชิกห้องสมุดจำนวน 360 คน ได้ผลสรุปว่า ผู้มาใช้ห้องสมุดส่วนใหญ่มาใช้ห้องสมุดเพื่อความเพลิดเพลิน ร้อยละ 91 เพื่อหาข้อมูลร้อยละ 72 และเพื่อหาความรู้ร้อยละ 28 ส่วนใหญ่จะสนใจอ่านหนังสือท่องเที่ยว ชิวประวัติ ประวัติศาสตร์สังคม ทำสวน สตรีที่มีการศึกษาระดับสูง สตรีวัยกลางคน และกลุ่มผู้มีฐานะทางสังคมดีส่วนมากจะอ่านนวนิยาย ส่วนผู้ที่ประกอบอาชีพต่าง ๆ จะมาอ่านหนังสือน้อย เพราะไม่ค่อยมีเวลา

Kim (1990) ศึกษาถึงความสัมพันธ์ของอาชีพกับการมาใช้ห้องสมุดประชาชน โดยมีสมมุติฐานคือ ผู้ใช้ห้องสมุดทั้งที่มีอาชีพหรือไม่มีอาชีพก็ตามมาใช้ห้องสมุดประชาชนของท้องถิ่น ระดับของกลุ่มอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการใช้ความรู้หรือสารสนเทศมาก ก็จะใช้ห้องสมุดมากขึ้น และบุคคลผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบทางการตัดสินใจ หรือมีตำแหน่งสูงก็จะมาใช้ห้องสมุดมากขึ้น สรุปการวิจัยครั้งนี้คืองานคือมูลเหตุที่ทำให้เกิดความจำเป็นในการมาใช้ห้องสมุด

Thompson (1991) ได้ศึกษาความพึงพอใจในการบริการของห้องสมุดประชาชน เมืองออกแลนด์ (Auckland) ประเทศนิวซีแลนด์ โดยการให้แบบสอบถามกับประชาชนที่ใช้บริการของห้องสมุด 250 คน และประชาชนที่ไม่ได้ใช้บริการของห้องสมุด 1 ปีมาแล้ว 250 คน ได้ถามถึงภาพรวมของห้องสมุดในความคิดเห็นของประชาชน ความพึงพอใจและการใช้บริการของประชาชน และพื้นฐานโดยทั่วไปของผู้ใช้และผู้ไม่ใช้ห้องสมุด ผลการวิจัยพบว่า ร้อยละ 46 ของผู้ใช้เป็นนักเรียน ต่อมาคือ ผู้เกษียณแล้ว และผู้ประกอบการ ผู้ใช้ห้องสมุดส่วนมากจะทำงานอาทิตย์ละไม่เกิน 20 ชั่วโมง และมาใช้ห้องสมุดอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง ผู้ไม่มาใช้ห้องสมุดส่วนมากจะเป็นผู้มีการศึกษาน้อย ทำงานเกิน 20 ชั่วโมงต่ออาทิตย์ และมีการสืบค้นไม่รู้จะทำอะไรก่อนในห้องสมุด ผู้มาใช้ห้องสมุดที่เป็นนักธุรกิจต้องการอ่านหนังสือที่ไม่ใช่ นิยาย วารสารหนังสือพิมพ์ ต้องการวารสาร หนังสือพิมพ์ที่เป็นของต่างประเทศและการบริการข่าวสารทันสมัย ผู้ไม่ใช้แสดงความต้องการหนังสือสำหรับผู้ใหญ่ ที่อ่านง่ายประวัติศาสตร์ของพวกชนพื้นเมือง การบริการพิเศษสำหรับชาวเมารี ประวัติศาสตร์ที่เป็นภาพ ทั้งผู้ใช้และไม่ใช้บริการห้องสมุดต้องการ และพอใจ Compact disc และ video

ประโยชน์ของสารนิเทศและการให้บริการสารนิเทศในห้องสมุดชุมชน

ผลงานวิจัยดังกล่าวมาข้างต้นนี้ แสดงให้เห็นว่าสารนิเทศและการให้บริการสารนิเทศของห้องสมุดประชาชน มีประโยชน์ ดังนี้

1. ห้องสมุดประชาชนมีบทบาทเป็นแหล่งทรัพยากรสารนิเทศ และเป็นเครื่องมือของภาครัฐในการให้ความรู้ต่าง ๆ แก่ชุมชน และทำให้ประชาชนทั่วไป ได้รับความรู้กว้างขวางและได้รับข่าวสารทันสมัย รู้เหตุการณ์ภายในประเทศ และในโลก ดังผลงานวิจัยของ ฉัตรกุล ชื่นสุวรรณ (2529) จุมพจน์ วณิชกุล (2536) จินตนา เจียมพิทักษ์วงษ์ (2527) สุ่มน ชูประสิทธิ์ (2527) รุ่งฤดี สุนันทรบ (2528) Chelelo (1978) และ Stevens (1986)
2. สารนิเทศและการให้บริการสารนิเทศมีประโยชน์ต่อการศึกษาของประชาชน ทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน รวมทั้งการค้นคว้าวิจัยต่าง ๆ ดังเช่นผลงานวิจัยของ จินตนา เจียมพิทักษ์วงษ์ (2525) ศศิวิมล ชัยวีระไทย (2528) และ Hansen (1991)

3. สารนิเทศและการไปใช้สารนิเทศในห้องสมุดประชาชน ทำให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ หลากหลาย เป็นการพัฒนาอาชีพการงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
 ดัชนีงานวิจัยของ สุมณ ชูประสิทธิ์ (2527) นิยม เชยกีวงษ์ (2529) Kin (1990) และ Thompson (1991)

4. การใช้สารนิเทศในห้องสมุดหรือสนใจรับสารนิเทศประเภทต่าง ๆ จะสามารถยกระดับจิตใจและความเป็นอยู่ของตนและชุมชนให้ดีขึ้น มีความกระตือรือร้นจะมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และประเทศชาติ รวมทั้งได้รับความบันเทิง ผ่อนคลายความเครียด และใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ด้วย ดังเช่นผลงานวิจัยของ สุมณ ชูประสิทธิ์ (2527) นิยม เชยกีวงษ์ (2529) และ Steven (1986)

การใช้และปัญหาในการใช้สารนิเทศ

งานวิจัยที่เกี่ยวกับการใช้และปัญหาในการใช้สารนิเทศ แบ่งประเด็นใหญ่ ๆ ได้ดังนี้

1. อาชีพและสถานภาพของผู้ใช้สารนิเทศ งานวิจัยของ จินตนา เจียมพิทักษ์วงษ์ (2527) Harbo, Kuhl, and Munk (1979) และ Thompson (1991) พบว่า ผู้มาใช้สารนิเทศในห้องสมุดชุมชนส่วนมากเป็นนักเรียน ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของ ลัดดา รุ่งวิสัย (2526) ซึ่งพบว่าผู้ใช้สารนิเทศที่มาใช้ห้องสมุดประชาชน ส่วนใหญ่คือประชาชนทั่วไป งานวิจัยของ วารี ท่อม่วง (2533) Kim (1990) และ Thompson (1991) พบว่าอาชีพเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประชาชนมาใช้สารนิเทศในห้องสมุด อาชีพที่ต่างกันและระดับอาชีพที่ต่างกันย่อมทำให้มีการเลือกใช้สารนิเทศแตกต่างกัน ประเด็นนี้แตกต่างกับงานวิจัยของ จินตนา เจียมพิทักษ์วงษ์ ซึ่งพบว่า อาชีพที่แตกต่างกันไม่มีความสัมพันธ์กับหนังสือที่อ่าน นอกจากนั้น จัตุรกุล ชื่นสุวรรณ (2529) พบว่าผู้ที่มีอาชีพต่างกัน ย่อมมีระดับของความเข้าใจสารนิเทศแตกต่างกัน

2. อายุกับการใช้สารนิเทศ งานวิจัยของ วารี ท่อม่วง (2523) ชีร์พันธ์ คำนวมทิพย์ (2535) และ ประวิทย์ มาศรังสรรค์ (2529) Allen and Wilkinson (1990) พบว่าผู้ที่มีอายุต่างกันใช้สารนิเทศที่มีเนื้อหาวิชา และรูปแบบของสารนิเทศต่างกัน ตรงข้ามกับ จินตนา เจียมพิทักษ์วงษ์ (2527) ว่า อายุไม่มีความสัมพันธ์กับหนังสือที่ชอบอ่าน

งานวิจัยของ ฉัตรกุล ขึ้นสุวรรณ (2529) พบว่า อาชรมีความสัมพันธ์ต่อความเข้าใจสารนิเทศ ส่วน Harbo, Kuhl and Munk (1979) ได้ศึกษาการรับข่าวสาร และการใช้สารนิเทศของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุ จะรับข่าวสารภายนอกน้อยลง และไปใช้สารนิเทศในห้องสมุดน้อยลง

3. การศึกษากับการใช้สารนิเทศ ผลวิจัยของ จินตนา เจียมพิทักษ์วงศ์ (2527) และ วารี ท่วม่วง (2533) พบว่า ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับการเลือกหนังสือที่อ่าน ส่วน Harbo, Kuhl and Munk (1979) และ Thompson พบว่า ผู้ที่มาใช้บริการของห้องสมุดส่วนมากจะเป็นผู้ที่อยู่ในระหว่างศึกษา